

A világkereskedelem érdekesebb tengerentúli és exotikus fái

(Folytatás.)

írta: dr. Tomasovszky Imre ny. miniszteri tanácsos.

7. Grenadillo.

A *Kokusfának* (*Cocus wood*) is nevezett *Grenadillo* Közép-Amerikának „*Inga vera*” nevű fája, mely a nyugatindiai szigeteken terem. (Cuba- és Jamaica-szigetek.)

Ezenkívül Németországba Grenadillo néven szállítják a Kelet-Afrikából (a volt német gyarmatokról) származó *Dalbergia melanoxylon* nevű fának anyagát is.

A nyugatindiai *Cocus*nak sötét olajzöld színe van, míg a keletafrikai Grenadillo sötétbarna színű. Mindkettőnek 1—3 cm vastag, barna szíjácsa van. Származási helyük szerint 1 m³ 1000—1400 kg súlyú.

Esztergályosmunkákra, fúvóhangszerekre és furnírkészítésre használják fel fáját.

Rendesen mint súlyárú, 5—10 cm átmérőjű szegletfában kerül kereskedelembe. Az amerikai *Cocus*fát jobbnak tartják a keletafrikai Grenadillonál.

Évenként 1000 tons körül hoznak be *Cocus*fát; a Grenadillo behozatala csak 600 tons.

8. Hickory.

A diófa-félékkel rokon és az északamerikai *Carya*-félék fáját hozzák *hickory* néven kereskedelembe. A *Carya* háromféle faja, nevezetesen: a *Shellbark Hickory* (*Carya alba*), a *Mocker nut* (*Carya tomentosa*) és végül a *Nutmeg Hickory* (*Carya myristicae-formis*) fái igen kedveltek.

Ezek közül a *Carya alba* az, mely kiváló szíjasságával és

rugalmasságával tűnik ki s ezért aztán ez főképpen a kereskedelem tárgya.

Hazája Észak-Amerika, hol Carolinától egész a 45. északi szélességi fokig fordul elő, gyakran tiszta állományokat alkot. Elsőrendű, néha 35 m magasságot és 1 m vastagságot is elérő fa. Lándzsaalakú levelei ötösével állanak és illatosak. Kérge fiatalon szürke; később finom foszlányokban hámlik le. Idősebb fáknak kérge mindkét végén felkunkorodó lemezekten szokott levállani. Szijácsa fehér, gesztje pedig a mi gesztenyefáénkhoz hasonló. Fája nagyon nehéz, szívós, nehezen hasad. Kitűnő szívasságánál fogva *nagy hajlítást tűr el törés nélkül s ezért a világ elsőrendű kerékgyártófája.*

Alkalmazása kiterjedt. Szekkérrudaknak, küllőknek, keréktalpnak, szekéroidalnak, emeltyűknek, kerékfogaknak, szerszámneveleknek, cséplőknek, hordóabroncsoknak, ostornyeleknek és puskaagynak nagyon keresik fáját. A vasúti műhelyek, az asztalos- és esztergályosipar is rendkívül kedveli fáját. Repülőgépek gyártásánál nélkülözhetetlen (főleg a propellerekhez).

A friss, fehér hickoryt nagyon keresik; az állott, régibb döntésű árút másodrendű anyagnak minősítik. Újabb időben Marylandból és Carolinából néha ilyen másodosztályú árút szállítanak, ami sok differenciára szolgáltat alkalmat.

Németország évente mintegy 7000—8000 m³ hickoryt vitt be Hamburgon, Brémán át és a Rajnán a háború előtt.

9. *Jacaranda**.

E néven egyrészt a Braziliában érintetlen állományokat képező *Jacaranda Braziliana* és másrészt pedig a keletindiai *Dalbergia latifolia* fája kerül a kereskedelembe. Mindkettőnek nehéz, kemény, alig hasítható, de kitűnően politúrozható, sötétbarna, esetleg csokoládébarna, vagy viloaszínű a fája. A barnaszínűeket rendszerint „*Palisander*”-nek, a vöröses színűeket pedig „*Jacaranda*”-nak nevezik.

A braziliai *jacaranda* furnírokra kiváló; általában 3—5 m hosszú és 25—60 cm vastag méretű rönkök az eladás tárgyai.

* Hazájában, Braziliában „*Jacarandafa*”, az angol gyarmatokon és Angliában *braziliai rózsafa* a neve, Német- és Franciaországban pedig *palisanderfának* nevezik. Szerző.

Féltönkhasítványnak is kelendősek. Fűrészárút is készítenek belőle s ezzel is kereskednek. Állítólag Braziliában vannak belőle még az őserdőkben igen nagy kiterjedésű állományok.

A *keletindiai jacaranda* fája a braziliainál alárendeltebb minőségű. Ezt nagyméretű anyagokban hozzák forgalomba.

A jacarandafának Németországban Hamburg a fő behozatali helye.

A jacaranda fájából luxusbútorokat, ékszerdobozokat, billárdasztalokat, zongoraládákat stb. készítenek. Szépen erezett gyökérfáját a faragászati ipar kedveli.

A rendkívül drága Jacaranda súlyárút képez.

10. Amerikai dió.

„Amerikai dió” gyűjtőnéven — a bútór- és vasúti iparban évről-évre nagyobb mennyiségben feldolgozásra kerülő — *Juglans nigra* (Black walnut) és *Juglans cinerea* (Qilnut) fája jó a kereskedelembe.

Közülük a *Juglans nigra* (fekete dió) értékesebb. Elsőrendű fa, néha 30—35 m magassággal és 1:8—2:0 m átmérővel. Levelei 13—23 levélkével, fűrészeseek. Termése az ú. n. fekete dió. Hazája Észak-Amerika, az Ontárió-tótól dél felé Floridáig és Texasig.

Fája kemény, fodros, sötétbarna színű, gyakran vörös ereztű. A mi diónk fájánál állítólag értékesebb. Hazájában idősebb példányok már alig vannak belőle, mert nagyrészüket tűzfának, kerítésoszlopoknak, puskaagyaknak, bútoroknak stb. levágták.

Hazánkban is több helyen sikerrel művelik nemcsak a parkokban, de erdőgazdaságokban is*, hol olykor szép állományok is vannak már belőle.**

A *Juglans cinerea* (szürke dió) Amerikának északi részén fordul elő; Canadában az 50° északi szélességnél is megtalálható.

* Iharosi erdőgazdaság, kalocsai érsekség és délvidéki erdeinkben már meghonosodott. Rovarrágásoktól mentes fa. Szerző.

** Slavóniában, a gróf Eltz-féle vukovári hitbizományi birtokon Prandstetter Gyula erdőtanácsos (ki 35 évet szolgált a nevezett uradalomban s ki az 1926. év végén vonult Wienbe nyugalomba) volt az első szakember, ki a *Juglans nigrát* (Schwarznuusz) nagy területen, cca 4000 holdon ültette. Ő e tekintetben úttörő volt. (L. „Wiener Allg. Forst- und Jagdzeitung, 1927. Nr. 3. p.—16).

Ágai sárgásbarna zöldszínűek, fiatal korukban enyvesek. Levelei 6—8 pár s a levélkéek ülők. Fája a mi diónkkal egyenlő értékű, kissé vörösbehajló színű.

Az amerikai diót rönkökben, pallókban és fűrészárú minőségben hozzák Európába. Az 1911. év folyamán mintegy 12.250 m³ amerikai diót hoztak be Németországba. A jobb minőségű anyagot mesterségesen szárítják, az alárendeltebb minőségű anyagot pajtákban raktározzák.

Főleg a bútór-, kocsi- és vasúti kocsi-ipar használja fel fáját. Ezenkívül a hajóépítésnél, kerékgyártófának, puskaagynak, sőt hazájában zsindelyek készítésére is felhasználják.

11. Kaukázusi dió.

A Kaukázus hegységben tenyésző, 15—20 m magasságot is elérő *Pterocarya caucasica* fája, melynek fiatal ágai pirosak v. barna zöldszínűek. Levelei szárnyaltak, levélkéek 17-el állanak. Diója csontkemény.

Sárgásbarna fája igen szép és tetszetős furnírt szolgáltat. Az 1910. évben mintegy 40.000 m² kaukázusi diófurnírt hoztak be Németországba, főleg Tiflis- és Batumból, hol ilyenemű furnírgyárak vannak.

A Kaukázusban hír szerint még jelentékeny kiterjedésű dióállományok vannak, melyek előreláthatólag még évekig képesek lesznek fedezni az ily szükségleteket.*

12. Okoume.

„Okoume”, illetve helytelenül „Afrikai Mahagoni” vagy „Gabun Cedrus” kereskedelmi megjelöléssel újabb időben igen nagy mennyiségű fát hoznak be Európába. Vajjon ez a fa a *Khaya senegalensis* Juss.-tól, avagy pedig valamelyik *Cedrála*-tól származik, még nincsen eldöntve.

Fájának szerkezete a *Cedrála*éhoz hasonló, elég nehéz, leginkább szivardobozok készítésére használják.** Ezenkívül vakfur-

* Déchy Mór: „Kaukázus” c. művének adatai.

Dr. Kövessy Ferenc főiskolai tanár közlése szerint Kismartonban és Cenken a kastély előtt vannak szép kaukázusi diók. Szerző.

** A kéregben levő fának — az illó olajoktól — bizonyos nehéz illata van, melyet a feldolgozásnál azonban a fa teljesen elveszít. Szerző.

niroknak, bútorbélésfának, szelvényárúnak, asztal- és dobozgyártásnál is igen kedvelik fáját.

Nagy mennyiségben és nagysúlyú darabokban a Kongó-folyam és mellékfolyói vidékéről, továbbá Kamerunból hozzák be Európába. A Kongó-vidéki szállítmányok a trópusi esőktől sokat szenvednek s ezért láthatók az okoumefából igen gyakran selejtes szállítmányok is. Néha ágas, csavartnövésű törzsrészeket is hoznak forgalomba.

Az 1911. évben mintegy 85.000 tons súlyú árut hoztak be Hamburgon és Brémán át Németországba.

Az okoumé-kereskedés jelenleg legnagyobbbrészt francia kézen van. A világháború tartama alatt a francia kormány a „*Gabun Cedrus*”-nak, Okouménak és Ébenfának a francia gyarmatterületekről való kivitelét kiviteli vámhoz kötötte.

13. Amerikai nyár.*

Az Észak-Amerikában honos *Liriodendron tulipifera* L. (tulipánfa, Whitewood, Jellow poplar) fája kerül „amerikai nyár” néven Európába behozatalra.**

A *Liriodendron tulipifera* L. eredeti hazája Észak-Amerikában Canadától Floridáig van. Főképpen az Alleghany-hegységben fordul elő, hol állítólag 50—60 m magasságra és 3—4 m vastagságra is megnő. A jégkorszak előtt Európában is honos volt; erre engednek következtetni azok a nyomok, miket újabban Olaszország, Svájc, Izland ásatag növénymaradványaiban találnak. Az 1732 körül került Franciaországba, honnan aztán lassan, mint díszfa elterjedt a kontinensen. A zirci arboretumban is van belőle egy igen szép példány, mely az 1923. évben gyönyörű virágokat is hozott.

Minthogy levelei ősszel, lehullás előtt aransárgaszínűek lesznek, az amerikai ezt a fát: „sárganyárfá”-nak (Jellow Poplar) is nevezi.

* A zalavári szentbenedekrendi apátságnak a zalaapáti rendháza előtt van — állítólag — a legnagyobb méretű tulipánfa, melynek óriási koronája s mintegy 70—80 cm mellmagassági átmérője van. A fa évente virágzik. Szabó Benedek m. kir. erdőtanácsos közlése. Szerző.

** Ezenkívül az ugyancsak Észak-Amerikában tenyésztő *Populus balsamifera* L. (Cottonwood) fáját is (l. e névnél) szintén „amerikai nyár” néven hozzák a kereskedelembe. Szerző.

A fa gesztje barnaszínű, finom szövetű; szíjácsa fehér és elég széles. Kitűnő fűrészanyagot ad, a hárs- és nyárfához hasonló anyaggal. Építkezésekhez, zsindelykészítésre, furniralapokra s mint vakfát használják fel fáját. Orgonák építésénél, autobilok és kocsivázak, facipők, öntőmodellek, műsztergályos tárgyak készítésénél rendkívül szeretik fáját. Ezenkívül csomagoló- és cukorládákat is, sőt gyufahuzalokat is készítenek fájától.

Fája rendszeren 3—6 m hosszú rönkök alakjában; ezenkívül bárdolt állapotban és mint fűrészárú is kerül a kereskedelembe.

14. *Cottonwood.*

Ilyen néven a *Populus balsamifera* L. (balzsamos nyár) fáját nevezik.

Ennek a fának őshazája Északamerika, hol 13—16 m magasra is megnő. Díszfának való fáját „Cottonwood” néven árulja a világkereskedelem. Rügyei és fiatal levelei balzsamos gyantával vannak bevonva, ezért aztán ezek illatosak.

Mint díszfa a magyarországi parkokban felfalálható.

Fája ennek is 3—6 m hosszú rönkökben szokott a kereskedelembe kerülni. Fűrészárút is készítenek belőle.

Fája korán megrevesedik s emiatt értéktelen lesz.

Az 1911. évben mintegy 30.000 m³ Whitewood- és Cottonwood-fát hoztak be Hamburgon át Németországba. Kereskedelmi körök véleménye szerint a nagy import miatt félős, hogy a minden téren kiválóan alkalmazható e kitűnő anyag behozatala, a készletek elfogyása miatt nemsokára meg fog szűnni.

15. *Pockfa*.*

A *Guajacum officinale* és a *Lignum sanctum* fáját nevezik *Pock*-, illetve *Guajákfának*.

E fának nagyon keskeny, szennyessárga szíjácsa van, mit a feldolgozásnál eltávolítanak. Gesztje feketebarna, zöldesen vagy kékesen festve, gyakran sárgás vonalazású gyantajáratokkal. A fa a levegőn sötétzöldszínű lesz; rendkívül kemény, kiváló el-

* „Guajacan” néven a Mexikóból és Venezuelából származó igen szép feketebarnán v. sárgásan vonalozott fa jó a kereskedelembe. A Maracaiból származó nagy és erős rönköket pedig „Verawood” néven árulják.

lenállóképességű, tömött, erős, nem hasítható, igen nehéz, gyantadús és szerfölkött tartós. Fajsúlya átlagosan 1.30. A fa mintegy 26%-os gyantatartalmú; gyantája mint Guajakgyanta világszerte ismert.

Ezt a fát 1532. év körül a spanyolok kezdték elterjeszteni; később meg a franciák foglalkoztak kereskedelmével; miért is néhol ezért mint „Francia fát” is árulják.

Hazája Cuba, St. Domingo, Jamaica-szigetek, ezenkívül Hondurasból, Venezuelából, Costaricából, Nicaraguából és Paraguayból is szállítanak pockfát. A kereskedelemben legjobb minőségűnek tartják a st. domingói és jamaicai származású anyagot. Gömbölyű állapotban (1—3 m h., 15—30 cm v. rönkökben) és különféle méretű törzsdarabrészekben kerül kivitelre.

Fáját gombok, tekegolyók, hengerek, szíjdobok, gépalapok, késnyelek, fakalapácsok, dörzscsészék készítésére, hajóépítéshez és esztergályos munkákhoz s általában ott, ahol a szerkezetektől bizonyos fokú ellentállóképességet kívánnak, használják.

Rendesen mint súlyárút hozzák be Londonon és Hamburgon át Európába. Hamburgon, Brémán és a Rajnán a háború előtti időben mintegy 3000—4000 tonna áru került behozatalra Németországba.

16. *Satinf*a.*

Ennek a selyemfényű fának *narancssárga, piros* és néha *barna*-színű változatai ismeretesek a kereskedelemben.

A bútór- és műasztalosság kedvelt fája. Furnirokra kiváló.

A kereskedelemben a következő neveken jön forgalomba:

a) *Keletindiai satinf*a, melyet az ott növény *Chloroxylon Swietenia* szolgáltat. Színe zöldessárga; főleg hajók belsejének díszítésére, luxusbútorok és parkettek készítésére használják.

b) A *vörös atlasf*a. Bíborvörös színű; vörös és barna erezetekkel. Növényi eredete ismeretlen.

c) *Barna atlasf*a. (Nusz-satin) Északamerikából. Eredete ismeretlen.

d) *Nyugatindiai selyemf*a, melyet a *Ferolia guianensis* nevű fa ad. Innen Feroliafának (Feroliaholz) is nevezik. Az Antillá-

* „Selyemfa (Seidenholz) és „Atlasfa” (Atlasholz) néven is gyakran jó kereskedelembe. A hazai származású „Sorbus torminalis” és szilva fáját is gyakran „Atlasholz” néven árulják. Szerző.

kon és Guyanán tenyészik; világos és kanárisárga, gyönyörű se-lyemszerű fája a bútör-esztergályosiparnak és a berakott mun-káknak kedvelt fája. Állítólag a portoricói származású fa a legjobb.

A satinfa általában igen kemény, merev és nehéz, melyet súlyra árulnak. Az 1908. évtől kezdve Németországba való be-hozatala megcsappant.

17. *Amerikai satin dió.*

Ez a fa évről-évre hovatovább nagyobb mennyiségben ke-rül Amerikából behozatalra.

Fáját az amerikaiak által „Gum”-nek nevezett *Liquidambar styraciflua* szolgáltatja. Hazája az Északamerikai Egyesült Ál-lamokban van, mégpedig Connecticut-, Arkansas-, Florida-állá-mokban és a Missisipi környékén, hol főleg a mocsarakat kedveli s ilyen helyeken állítólag 30—40 m magasságra és 120—150 cm vastagságra is megnő.

Kérge és fiatal ágai illatosak; belőlük nyerik az ú. n. „Ambra liquidá”-t, melyet füstölésre alkalmaznak. Levelei 3—5 karélyosak, ősszel gyönyörű piros- és narancssárga színűekké lesznek. Emiatt mint díszfát parkokban kultiválják.

Fájának színe rendkívül hasonlít az alma fájához; alap-színe világosbarna, rózsabarna sötétebb sávokkal. Bútorkészí-tésre és furnirok előállítására használják.

Gömbölyű és fűrészt állapötban is hozzák kereskedelembe. Az 1911. évben mintegy 6500 m³ amerikai satindiót hoztak be Hamburgon át Németországba.

18. *Amaranthfa*.*

A legfinomabb luxusfa, amit leginkább Surinamból, Hol-land- és Francia-Guayanából hoznak Európába. A *Copaifera bracteata* dél- és középamerikai fa adja az Amaranthfát.

Fája igen nehéz, kemény, könnyen politurozható. A frissen vágott fának szürkésbarna színe van, mely a levegőn kékviola, egész feketepiros lesz.

* Sokszor „Kék ébenfa” (blaues Ebenholz) és mint „Purpur” v. „Luftholz” (Purpleheart) néven is árulják az Amaranthfát. Szerző.

Mint súlyárut, vastag, egész 12 m hosszú törzsrészekben hozzák be Európába, hol főleg intarzia-munkák készítésére, bútorknak, parketteknek, esztergályosmunkákra, sétatálcáknak stb. használják fel fáját. Hazájában hordódongákat készítenek belőle, kádárfának és asztalosfának is kedvelik.

19. Ibolyafa.

Az Ausztráliában és Új-Délwalesben növe *Acacia homalophylla* fáját nevezik kitünő ibolyaillatáról *ibolyafának*.

Fája világosbarna-, olajzöldszínű, igen nehéz, finom és nehezen hasítható. Az ismert fák közül a legtömöttebb és legkeményebb; és legnehezebb. Mint említve is volt, fájának igen erős ibolyaillata van; miért is fáját pipák, legyezők, dísz tárgyak, parkettek stb. készítésére fordítják.

Fáját rendszerint 3—7 m hosszú, rönkökben, kérgestül hozzák kereskedelembe.

E fát „*Kék ebenfa*” (Blaues Ebenholz); továbbá mint „*Myallholz*” (Myallwood) s végül „*Brigalow*” néven is hozzák forgalomba.

20. Kígyófa.*

A trópusi Amerikában tenyésző *Andira*-fajokból származik.

A fának színe sötétbarna, vörös, egész a feketéig menő tónussal; keresztmetszeten világosabb, hosszanti metszetben pedig pompás színes sávokkal. Igen kemény és nehéz, a vízben elmerülő fát tulajdonságainál fogva az ú. n. vasfához számítják.

Venezuelából rendszeren 2—4 m hosszú, egész 60 cm vastag rönkökben, mint súlyárú kerül a behozatalra. Főleg az esernyő-, napernyő- és botgyártás fája; de késnyeleknél és szerszámokhoz is igen keresik.

21. Az ú. n. „*Rotholz*”.

A „Red wood” tárgyalásánál említettük, hogy „*Rotholz*” néven több világérszéből származó fát értenek a világkereskedelemben.

* Angliában „*Partridge wood*” névvel jelölik a kígyófát. Ezenkívül „*Rebhuhnholz*” és „*Panakokholz*” néven is árulják. Szerző.

Származási helyek szerint a világkereskedelem a következő elnevezésű „Rotholz”-ot ismeri.

1. A délamerikai „Rothölzer”-ek. Ide sorolják a mintegy 40 fajt számláló Caesalpinianak fajt. Legértékesebb közülök a *Pernambuk* (fernambuknak is nevezik)*. *Caesalpinia echinata* sötétpiros fája, melyet bútorokra és furnirok készítésére használnak.

2. A nyugatindiai „Rotholz”, melyet Kuba, Jamaika és Bahama-szigetéről „Brasilleholz” néven is hoznak kereskedelembe. Ezt a kitűnően politurozható fát asztalosmunkáknál festőanyagul alkalmazzák.

3. A keletindiai „Rothölzer”-ek, melyek közül a legkeresettebb és legjobb a *Caesalpinia Sappan* nevű fának „Sappanholz” néven forgalomba került fája. Kitűnő bútorfát és elsőrendű festőanyagot szolgáltat. Állítólag a *Pernambuk* után a legértékesebb festőfa.

4. Az afrikai „Rotholz”, melyet Sierra-Leonból és Angolából hoznak be „Kambir” néven. Rendkívül nehéz, sárga színű, a vörösbarnától a feketebarnáig átmenő színű geszttel. Az asztalosipar fája.

5. Végül az amerikai „Rotholz”, mely alatt a Kaliforniában honos *Sequoia sempervirens* fáját értjük. Ezt már az előadottakban részletesen megismertük.

(Folytatjuk.)

* Magyarul veres-berzsenyefa a neve.